

هنری که با ظرافت و هنر زنان بلوچ خلق می‌شود

هنر زیبا و منحصر بفرد سوزن دوزی زنان بلوچ، بیانگر هویت و شناسنامه فرهنگی قوم بلوچ است و این هنر یکی از هنرهای دستی زنان منطقه بلوچستان بوده که با ظرافت دستان زن بلوچ و پشتکار مداوم آنان خلق می‌شود. قدمت این هنر و رواج آن در همه مناطق بلوچستان به حدی بوده که از آن به منزله هویت، موجودیت و شناسنامه فرهنگی این قوم یاد می‌شود.

هنر زیبا و منحصر بفرد سوزن دوزی زنان بلوچ، بیانگر هویت و شناسنامه فرهنگی قوم بلوچ است و این هنر یکی از هنرهای دستی زنان منطقه بلوچستان بوده که با ظرافت دستان زن بلوچ و پشتکار مداوم آنان خلق می‌شود.

قدمت این هنر و رواج آن در همه مناطق بلوچستان به حدی بوده که از آن به منزله هویت، موجودیت و شناسنامه فرهنگی این قوم یاد می‌شود.

منطقه سیستان و بلوچستان، اکنون در تمام مناطق سیستان و بلوچستان از جمله مناطق اسپکه، هریدک، بمپور، مته سنگ، چانف، مهنه شهرستان نیکشهر، ایرندگان، مارندگان، اسماعیل‌آباد خاش، گشت، سوران، جالق، ناهوک، کله‌گان سراوان و همچنین زاهدان هنر سوزن‌دوزی زنان بلوچ خودنمایی کند.

از مشهورترین و مرغوب‌ترین نمونه‌های سوزن‌دوزی تولیدات مناطق قاسم‌آباد، بمپور و نکوچ ایرانشهر و چانف در شهرستان نیکشهر است.

سوزن‌دوزی، نخ‌دوزی یا گلدوزی یکی از روش‌های دیرینه آرایش و تزئین جامه زنان بلوچ است، به‌گونه‌ای که هیچ جامه زنانه‌ای یافت نمی‌شود که سوزن دوزی بر روی آن نقش نبسته باشد.

مواد اولیه سوزن دوزی، نخ و پارچه است. سوزن دوزها بر حسب امکانات و سلیقه از نخ دمسه، نخ‌های رنگین ابریشم و امروزه کاموا استفاده می‌کنند.

پارچه‌هایی که در سوزن‌دوزی بلوچ مورد استفاده قرار می‌گیرد، باید دو ویژگی عمده برای سهولت دوخت داشته باشد. نخست این که دارای تار و پودی مشخص باشد و دوم این که این تاروپود مشخص باید راست باشد.

ابزار کار سوزن‌دوزی شامل سوزن یا سوچه، قیچی یا مقراض، انگشتانه یا شستی است.

نحوه دوخت آن به این شکل است که در ابتدا سوزن دوز از پارچه، قطعه‌ای دلخواه را جدا کرده و طرح مورد نظر را بر روی آن منتقل می‌کنند.

اکنون پس از انتخاب طرح، نوبت سوزن دوز است که با روش دوردوزی، خطوط محیطی طرح را دوخته و آن را از باقی پارچه مجزا کند.

لباس زنان بلوچ از شش قطعه سوزن‌دوزی شده شامل "پیش سینه، جی یا زی گوپتان، پایین دامن، زینت بخش سرآستین پیراهن و زینت بخش سرپاچه‌های شلوار" تشکیل شده است.

نقش و نگارهای سوزن‌دوزی نسل به نسل توسط مادران به دختران انتقال یافته و امروزه به یکی از مهم‌ترین ابزارهای فرهنگی معرفی زنان مبدل شده است.

اکنون بر مسئولان فرهنگی و هنری است تا هنر سوزن‌دوزی را که از اصالت و قدمت دیرینه‌ای برخوردار است و به مرور زمان دستخوش تغییر و تحول شده را با تمام وجود حفظ و پاسداری کنند.

زرخاتون عظیمی یک هنرمندزن بلوچ درخاش بیان کرد: سوزن دوزی در منطقه بلوچستان که یادگار پیوند فرهنگ ایرانی با گذشته تاریخی و افسانه‌ای خود است همواره با ظرافت و توانایی خارق‌العاده سرپنجه زنان بلوچ توسعه یافته و همچنان رواج دارد.

وی افزود: سوزن دوزی صنعتی برخوردار از ظرافت دوخت و تنوع رنگ است که بیانگر ذوق، سلیقه، سنت و هنر منطقه است و همانند دیگر هنرهای سیستان و بلوچستان رواج دیرینه در این منطقه داشته، بطوری که نمونه‌هایی از آن به صدر اسلام، دوران مغول و به خصوص دوران تیموری و صفوی بر می‌گردد.

وی تاکید کرد: سوزن‌دوزی بازتاب ذوق، خلاقیت ذهنی و توان جسمی زنان بلوچ است و قدمتی به بلندای تاریخ بلوچستان دارد که از این رو به آن "بلوچی‌دوزی" هم می‌گویند.

مریم کریمی که دارای آثار ارزشمندوی دارای مهر اصالت سوزن دوزی در طرح‌های مختلف، سکه دوزی و آئینه‌دوزی بوده و آثارش به تمام نقاط کشور و حتی خارج از کشور هم راه یافته است، در گفت‌وگو با ایسنا، اظهار کرد: ریشه‌های حیات این هنر را می‌توان در لایه‌های زیرین تاریخ بلوچستان یافت، بی‌هیچ واسطه هرکجا که ردی از بلوچ یافت شود، سوزن دوزی نیز عظمت خویش را به دیده می‌کشاند.

وی اضافه کرد: بیشتر زنان و دختران بلوچ به موازات آموزش اصول زندگی، سوزن‌دوزی را نیز فرا می‌گیرند و با نقوشی هندسی، انواع گل و طبیعت خیال‌انگیزی را به نمایش می‌گذارند.

وی گفت: هنرمندان این رشته با ظرافت دست و حرکت سوزن نقش و نگاره‌های دل‌انگیزی بر لایه سطحی پارچه می‌آفرینند و ذوق و روح پرمایه خود را با حرکت سوزن و نخ بر پارچه حک می‌کنند.

وی افزود: مهم‌ترین موضوع در قلمرو این هنر فقدان استفاده از تجهیزات مکانیکی و چرخ‌های خیاطی است، زیرا همه چیز با دست پدید می‌آید.

وی گفت: سوزن دوزی را می‌توان محصول کار و تلاش سخت زنانه و بازتاب خاطرات تلخ و شیرین آنان در طول تاریخ برشمرد که خود آمیزه‌ای ذهنی از آهنگ حرکت دست‌های زن بلوچ است که منجر به پدید آمدن آثاری جاندار و جاودانه بر تار و پودی سرد و بی‌روح می‌شود.

فرماندار شهرستان خاش هم بیان کرد: لباس بلوچ که سیستان و بلوچستانی‌ها از آن استفاده می‌کنند، فقط یک پوشش نیست، بلکه این پوشش پشتوانه فرهنگی یکی از اصیل‌ترین اقوام ایرانی است.

محمد اکبر چاکرزی در گفت‌وگو با ایسنا، اظهار کرد: لباس بلوچی، لباسی است که در یک منطقه بزرگ جغرافیایی از قدیم مورد استفاده مردم بوده است، مناطقی چون ناحیه سیستان و بلوچستان ایران، بخش‌هایی از خراسان (به‌خصوص جنوب آن)، بخش‌هایی از استان کرمان و هرمزگان و کشورهایی چون پاکستان، هندوستان، افغانستان و... از جمله نواحی هستند که مردمان آنها به دلیل برخی تشابهات فرهنگی و ریشه‌های مشترک قومی ملبس به این لباس و این نوع پوشش هستند.

وی گفت: نبود صنعتگران و تعاونی‌های فعال در این زمینه مشکل عمده عدم صادرات گسترده و تولید انبوه این محصول فرهنگی در منطقه است.

وی بیان کرد: افرادی نیز که اقدام به دوخت و تولید این محصول می‌کنند، به دلیل نداشتن سواد تجاری از یک سو و مشکلات مالی از سوی دیگر، توان معرفی و صدور کالای خود را به صورت عمده به دیگر کشورها ندارند. در همین راستا دولت می‌تواند با حمایت از این بخش و از طریق فرستادن صنعتگران به نمایشگاه‌های خارج از کشور به معرفی این محصول کمک کند.

وی گفت: این صنعت بسیار مهم و با ارزش از ظرفیت بالایی در زمینه اشتغالزایی و رونق اقتصادی برخوردار است.

دولت باید با توجه به جایگاه این صنعت در اقتصاد منطقه و قابلیت‌های آن در توسعه این هنر به ویژه در مناطق روستایی همت گمارد و با تشویق روستاییان و فراهم آوردن امکانات، عرصه رواج این هنر را هرچه بیشتر فراهم سازد.

خبرگزاری ایسنا